

BIBLIOGRAFIE

HET BIJLOKEHOSPITAAL

Een paar maanden geleden werd de Gentse geschiedkundige bibliotheek een merkwaardig boek rijker : *Een middeleeuws Abdijhospitaal: de oude Bijloke*. De ondertitel luidt : *Gentse Hospitalen en Ziekenverzorging, 1146-1797*, door Alfred van heddeghem. Het werd uitgegeven door C. de Vries-Brouwers, Antwerpen-Amsterdam. Het telt 324 blz. en is overvloedig geïllustreerd. Het heeft een groene vollinnen band beschermd door een met een mooie afbeelding versierde stofomslag. Prof. Dr. A. Evrard schreef er een gepaste inleiding voor.

Om het met een gemeenplaats uit te drukken komt Van heddeghems studie een bestaande leemte aanvullen. Of hij daartoe de aangewezen man is ? Het antwoord staat gedrukt op de binnenzijde van de omslag : "Uit zichzelf al een vorsersnatuur was hij ook door de aard van zijn beroep uitstekend geplaatst om de geschiedschrijving van de oude Bijloke te Gent op zich te nemen : tijdens zijn lange loopbaan bekleedde hij namelijk de vertrouwensfunctie van ontvanger bij de Commissie van Openbare Onderstand van Gent".

Van de 5 hoofdstukken waarin het werk verdeeld is behandelt het eer-

ste de avontuurlijke geschiedenis van de Gentse godshuizen met uitzondering van het Bijlokehospitaal. Aldus maken we kennis met de O.L.V. lazare (de verzamelplaats voor melaatsen of leprozen); het St.-Janshospitaal (asiel voor zwakzinnigen); de hospitalen afhankelijk van de St.-Pieters- en de St.-Baafsabdijen; de privé-godshuizen. Ons wordt niet alleen een massa informatie verstrekt betreffende de stichting en de functie van de inrichtingen, maar tevens over de omgang met de patiënten, wat heel belangrijk is.

Het 2de hoofdstuk is volledig gewijd aan het Bijlokehospitaal. Het spreekt vanzelf dat de auteur de uiteraard omvangrijke materie vanuit alle hoeken bekijkt. Voetje voor voetje volgen we dan ook de bouwgeschiedenis van de abdij. De (nog bestaande, unieke) ziekenzaal en kapel worden natuurlijk tot in het minste detail beschreven. Dat in geen mindere mate het accent gelegd wordt op het dagelijks gebeuren in zo'n belangrijke stichting, vraagt geen betoog. Vandaar dat de auteur al wie komen en gaan aan het woord laat komen : de barbiers - chirurgijns en dokters, de apothekers en de kwakzalvers. Ook de zieken belast met een waaier van problemen, vooral wat hun verzorging (of wat we daaronder mogen verstaan) betreft doen ook hun duitje in het zakje. Bovendien komen nog heel wat andere aspecten van de specifiek hospitaalse bedrijvigheden aan bod. Ik denk in dit verband aan de chirurgijns-gilden, aan het Collegium Medicum, een door de wet erkende artsenkamer, die we in zekere zin mogen aanzien als de bleke voorloper van de tegenwoordig bestaande Orde, en aan de ermee in verband staande wetgeving.

Menige bladzijde wijdt de auteur aan de geneeskundige diensten aan de patiënten verstrekt. Wat we betreffende de taken van het medisch personeel vernemen is niet zo maar op een rijtje te zetten. Dat we met de talrijke vreemde gastspecialisten die in het hospitaal kwamen demonstrieren, geconfronteerd worden, verhoogt in geen geringe mate onze nieuwsgierigheid.

In het derde hoofdstuk leidt onze onvermoeibare cicerone ons rond in de bekende en minder bekende hoeken en kanten van de abdij; daar waar talloze generaties zusters hun leven doorgebracht hebben. Meteen komen we ongemerkt terecht waar men ruim een eeuw geleden een onnoemelijke schat van geschiedkundige voorwerpen en documenten letterlijk opeengestapeld heeft. Van de gelegenheid maakt de man gebruik om de lezer te vergasten op een talrijk stel afbeeldingen. Afbeeldingen van plaatsen die elke rasechte Gentenaar goed vertrouwd zijn. Een veeleer terra incognita betreden we weliswaar zonder door de zusters uitgenodigd te zijn, om met hun huidige woonst kennis te maken. Ook hun meer wereldlijke bezigheden - economische en financiële -

worden in geuren en kleuren in een volgend hoofdstuk behandeld. Dingen bepaald het lezen waard. Om te eindigen schetst de auteur in een paar bladzijden het laatste schuifje van de lange Bijlokegeschiedenis : de 19de-eeuwse.

Het is altijd een aangename en vooral gemakkelijke taak een boek te kunnen recenseren waarover niets anders dan goeds kan gezegd worden. Van Van heddeghems werk - als ik mij niet vergis is het een eerste-ling - verdient onvoorwaardelijk gelauwerd te worden. Inderdaad brengt de auteur ons een volwaardige, vlot en zeer onderhoudend geschreven studie. Hij verstaat de kunst de belangstelling van de lezer voor elk onderdeel van het verhaal gaande te houden. Menige bladzijde leest u trouwens als een boeiende roman. Wat als een pluspunt mag genoteerd worden : de letterzetter heeft zijn duiveltjes geen kans gegeven wat roet in het gedrukt eten te komen gooien. Prima is de materiële afwerking van het boek : mooi glanzend papier, de leesbaarheid bevorderende letter en bladspiegel. Uit alles blijkt hoe grondig de auteur zich gedocumenteerd heeft en hoe ontelbaar de bronnen zijn waaruit hij zonder mate putte. En wat de verluchting van het boek betreft mag getuigd worden dat zowel de kwaliteit als de kwantiteit betreft ze tien op tien verdienen.

De regels die nu volgen dienen geenszins als afbrekende kritiek bestempeld te worden. Ze moeten alleen maar beschouwd worden als een goedbedoelde tip waarvan de auteur bij het voorbereiden van een tweede druk van zijn boek gebruik kan maken.

Noch in de Algemene literaturopgave, noch in de lijst van bibliografische verwijzingen hengelden we vruchteloos naar de titels van twee nochtans kapitale werken die dezelfde hospitaal-materie behandelen en die we graag hadden vermeld gezien : *Dr. L. Elaut, Het Leven van de Gentse Ziekenhuizen vanaf hun ontstaan tot op heden, Gent-Antwerpen-Brussel-Leuven, 1976* en de tweedelige *Kataloog van de Tentoonstelling* die te Brugge gehouden werd van 5 juni-31 augustus 1976 : *Sint-Janshospitaal 1188-1976*; op alle gebied, niet in het minst wegens zijn schitterende illustraties een prachtboek, de ontelbare zet- en andere fouten niet te na gesproken.

Wat we in Van heddeghems werk eveneens node missen is een gedetailleerde plattegrond van de behandelde site waarop zowel het nieuw klooster als de oude abdij zouden getekend zijn.

Ten slotte willen we erop wijzen dat een boek als dat van Van heddeghem ten zeerste zou gediend zijn ware er een index van persoonsnamen aan toegevoegd; voor de auteur weliswaar een enorme karwei, voor de lezer een noodzakelijk instrument.

Geen tekortkoming maar veeleer een niet weg te wuiven bezwaar is gelegen in de prijs die in de boekhandel dient neergeteld te worden. 1500 F. Op het eerste gezicht een ferme poot geld die wellicht niet door iedereen kan besteed worden alhoewel de waar meer, veel meer dan zijn prijs waard is. Het is alleen maar te hopen dat dit spelbrekend euvel weggewuifd wordt door de door het Ministerie gesubsidieerde openbare Stads- en gemeentebibliotheken zodat DE OUDE BIJLOKE in eenieders handen kan terecht komen.

M. v. W.

2. Frans Verstraeten : De Gentse Sint-Jakobsparochie.

Deel II. Zestiende en zeventiende eeuw. Het is onmogelijk deze 694 bladzijden tellende studie samen te vatten. Enkel de titels van de drie hoofdstukken : de zestiende eeuw (tot de Beeldenstorm), de godsdiensttroebelen (1566-1584), de grote herstelperiode. Zeer grondige studie, die een volledig beeld geeft van het leven in de Sint-Jakobsparochie. Een voorbeeld van de rijke inhoud : "Alhoewel de Broederschap van de Allerheiligste Drievuldigheid slechts in 1641, dus eerder laat, werd opgericht en een relatief kort bestaan kende, mag zij toch als de meest vitale en invloedrijkste konfrerie worden beschouwd, die op de St.-Jakobsparochie heeft bestaan". In de rekeningen en het resolutieboek van de broederschap, worden tussen 1641 en 1699, met name 20 verlorene slaven vermeld, 83 andere worden naamloos geboekt en verder wordt nog zesmaal gesproken van een groep of van "enkele" slaven. Het aantal slaven dat in die periode naar Gent werd gebracht mag dus worden geschat op ongeveer 120 en zeker een tiental hiervan werden volledig vrijgekocht op kosten van de Gentse broederschap. In de XVIIe eeuw zullen minstens nog een 200-tal slaven met grote plechtigheid te Gent worden ingehaald" (Bedoeld worden personen, meestal zeelui of onfortuinlijke reizigers, wier schip in de Middellandse zee door moslimpiraten was gekaapt). Deze degelijke, zeer grondige studie is de vrucht van duizenden uren geduldig zoeken. We houden er dan ook aan Z.E.H. Verstraeten te danken en te feliciteren om dit prachtig en waardevol werk.

3. Tentoonstelling Corneel Heymans.

(Sint-Amanduskapel, november 1978) Biografie van de Nobelprijswinnaar Corneel Heymans en kataloog van de tentoonstelling.

4. De Oost-Oudburg. Jaarboek 1978.

Het Jaarboek van de heemkundige kring Oost-Oudburg bevat vier bijdragen : Herm. Balthazar en medewerkers : Sint-Amandsberg, grond-

lijnen voor een demografische, sociaal-economische en politieke geschiedenis-studie, die een model is voor de studie van de geschiedenis van een gemeente -, en verder Fr. Bruyneel : Administratieve kroniek van de gemeente Sint-Amandsberg, Jos Clauwaert belicht de figuur van de Karel Lybaert, die gedurende 35 jaar redacteur was van de kranten Het Fondsenblad en De Gentenaar F. Robbrecht bespreekt de zoogdieren te Destelbergen. Zeer interessant jaarboek.

5. HANDELINGEN DER MAATSCHAPPIJ voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent

Deel XXXII 1978. Het Jaarboek brengt ons zes bijdragen, alle in betrekking met Gent. Dr. R. Van Driessche behandelt grondig de bouw van de Sint-Pieterskerk te Gent en brengt ons wel de definitieve oplossing van de ontwerper van deze kerk. De bijdrage van J. Van Bockstaele draagt als titel "Wachtebeke in de tijd der grote ontginningen", ontginningen, waarbij de Gentse Sint-Pietersabdij en Sint-Baafsabdij een belangrijke rol hebben gespeeld. H. De Ridder-Symoens brengt ons het eerste deel van haar studie van de Gentenaar "Lieven van Pottelsberghe en het onderwijs te Gent in de 16° eeuw". Op 5 juli 1708 werd Gent bij verrassing door de Franse legers ingenomen. Op 13 december 1708 belegerde hertog Marlborough John Churchill onze stad en het Frans garnizoen tellende 14 000 man gaf zich over op 2 januari 1709. De gemakkelijke inname van Gent door de Franse troepen was mogelijk toe te schrijven aan verraad. Er werd begin 1709 een onderzoek ingesteld. In zijn bijdrage "Gedelegeerde rechters over de verrassing van Gent van 5 juli 1708" bestudeert A. Veenendaal het verloop van het onderzoek. M. Desittere vervolgt zijn Archeologische Kroniek, terwijl R. De Herdt in zijn artikel "Bibliografie van de geschiedenis van Gent 1977-1978" ons een overzicht geeft van de verschenen werken en bijdragen over Gent tijdens het verlopen jaar. Dit artikel vermeldt niet minder dan 122 werken en artikels over Gent. Jaarboek 1978 is opnieuw een prachtboek vol wetenschappelijk verantwoorde en boeiende lectuur. (Lidmaatschap 300 fr. Maatschappij Gesch. en Oudh. Gent 000-0370680-43, Blandijnberg 2 Gent).

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 85 : Wie kan voor de illustratie van een artikel aan de redactie een prentkaart of foto bezorgen van het Brughuizeken en de Drongen-

sesteenweg ? De documenten worden binnen de veertien dagen terugbezorgd. (documenten van voor 1940)

Vraag 86 : De Heer Lode Hoste, Schaverdijnstraat 28, 9000 Gent werkt aan een geschiedenis van de Gentse stadstrams. Hem interesseren o.m. de anekdoten, die hierover bekend zijn. Stuur ze aan voornoemd adres. Bij voorbaat dank.

TE GENT

In de maand februari 1979 werd aan het geboortehuis van dr. Jan Oscar de Gruyter, gelegen in de Walpoortstraat naast de schouwburg Minard een gedenkplaat onthuld. Jan Oscar De Gruyter werd geboren te Gent op 10 maart 1885. Hij stichtte einde 1914 het Fronttoneel, dat in 1920 het Vlaamsch Volkstoneel werd. De Gruyter was de baanbreker voor de vernieuwing van het Nederlands toneel in Vlaanderen. Hij overleed te Nice op 27 februari 1929, nog geen 44 jaar oud. Zijn beeld prijkt in de hall van de Nederlandse schouwburg. Thans is er een De Gruyterstraat te Gentbrugge en te Gent.
